

בעניין: עתירה עפ"י חוק חופש המידע, התשנ"ח - 1998

העותרות:

1. גישה – מרכז לשמירה על הזכות לנוע (ע"ר)
2. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר (ע"ר)
3. רופאים לזכויות אדם – ישראל (ע"ר)

כולם באמצעות ב"כ עוה"ד תמר פלדמן ו/או ד"ר נעמי הגר ו/או שרי בשי ו/או פרופ' קנת מן מ"גישה - מרכז לשמירה על הזכות לנוע" רחוב הרכבת 42 תל אביב, 67770 טלפון: 03-6244120; פקס: 03-6244130

- נגד -

המשיבים:

1. מתאם פעולות הממשלה בשטחים (מתפ"ש)
2. הממונה על יישום חוק חופש המידע במתפ"ש

ע"י פרקליטות מחוז תל אביב (אזרחי)
רח' הנרייטה סולד 1, מיקוד 64294 תל אביב

עתירה לפי חוק חופש המידע

מוגשת בזאת עתירה לפי סעיף 17 לחוק חופש המידע, התשנ"ח-1998 (להלן: **חוק חופש המידע**). בית המשפט הנכבד מתבקש לחייב את המשיבים להשיב לבקשת העותרות, שעניינה גילוי הנהלים והקריטריונים להתרת יציאתם של אנשים מרצועה עזה (להלן: **הבקשה**).

כמו כן מתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את המשיבים לפרסם באפיקים הרלוונטיים, לרבות באתרם, את כל ההנחיות המינהליות הכתובות שעל פיהן הם פועלים כמצוות סעיף 6(א) לחוק חופש המידע.

הבקשה הופנתה למשיב 2 ביום 21.10.2009. אף שעברו למעלה משלושה חודשים מאז נשלחה הבקשה, עד כה טרם נתקבל כל מענה מאת המשיבים, וזאת בניגוד להוראות חוק חופש המידע.

העתק בקשת העותרות לפי חוק חופש המידע מצ"ב ומסומן נספח ע/1.

התשתית העובדתית

הצדדים

1. העותרת 1 (להלן: **עמותת גישה**) הינה עמותה ישראלית, שמטרתה להגן על זכויות אדם בישראל ובשטחים הנתונים לשליטתה, ביניהן הזכות לחופש התנועה.

2. העותרת 2 (להלן: **המוקד להגנת הפרט**) היא עמותה לזכויות אדם, העוסקת בהגנה על זכויותיהם של תושבי השטחים הכבושים.
3. העותרת 3 (להלן: **רופאים לזכויות אדם** או **רל"א**) היא עמותה העוסקת בהגנה על זכויות אדם בכלל, ועל הזכות לבריאות בפרט, בישראל ובשטחים הכבושים.
4. המשיב 1 (להלן: **מתאם פעולות הממשלה בשטחים** או **המתפ"ש**) עומד בראש גוף ממשלתי, הכפוף למשרד הביטחון, והינו האחראי על יישום מדיניות ממשלת ישראל בשטחים הכבושים, לרבות ברצועת עזה.
5. **המשיב 2**, רס"ן גיא ענבר, הוא דובר המתפ"ש והממונה על יישום חוק חופש המידע במתפ"ש. במסגרת תפקידו אחראי המשיב 2 על קבלת בקשות לפי חוק חופש המידע ועל מתן מענה למגישי הבקשות.

הרקע להגשת הבקשה לפי חוק חופש המידע

6. שלוש העותרות הן עמותות ישראליות שמטפלות באופן שוטף בפניות של פלסטינים המבקשים לצאת מרצועת עזה לצרכים שונים. במשך שלוש שנים וחצי של סגר על רצועת עזה הגישו העותרות אלפי בקשות בשמם של פלסטינים וניהלו קשרים רציפים ויומיומיים עם הגורמים המנהליים הרלוונטיים, ובראשם מנהלת התיאום והקישור (מת"ק) לאזור עזה והמתפ"ש.
7. העותרות עושות כמיטב יכולתן כדי לסייע לחולים להגיע לטיפולים רפואיים שאינם בנמצא ברצועת עזה, לרבות טיפולים דחופים ומצילי חיים; לעזור למשפחות לחגוג יחד את שמחותיהן ולעבור יחד את שעותיהן הקשות; לאפשר לסטודנטים להשלים את חוק לימודיהם ולעובדים להגיע להשתלמויות ולהכשרות החיוניות לתפקודם המקצועי ועוד ועוד. אלא שעל פי רוב, פועלות העותרות בתוך חלל נורמטיבי.
8. מאז הטילה ישראל את הסגר על רצועת עזה, ביוני 2007, לא הכריזה בשום שלב על הקריטריונים למעבר אנשים דרך מעבר "ארז". המשיב 1, האחראי על יישום מדיניות ממשלת ישראל ביחס לשטחים הכבושים, ובכללם רצועת עזה, לא פרסם בציבור את הנהלים וההנחיות המחייבים את הגורמים המנהליים בבואם להכריע בבקשותיהם של תושבים פלסטינים המתגוררים ברצועת עזה.
9. תחת זאת, בתגובה לפניותיהן של העותרות, חוזרים המשיבים שוב ושוב על האמירה הלקונית, לפיה בקשות ליציאה מרצועת עזה דרך ישראל מאושרות רק ב"מקרים הומניטריים חריגים, בדגש על מקרים רפואיים דחופים." תשובה זו איננה אלא הצהרה על מדיניות כללית שאינה תורמת כלל להבהרת הקריטריונים.
10. אלא שקריטריונים כלשהם ודאי קיימים, ואופן הפעלתם, יש להניח, מפורט בנהלים מסודרים. כך נותנת הדעת וכך גם מתחייב מעקרונות המנהל התקין. שהרי לא ייתכן שהפקידים העוסקים בבחינת הבקשות עושים כן על בסיס פרשנות סובייקטיבית של המושג "הומניטרי" ובהעדר הנחיות ברורות.

11. ויודגש כבר בראש, כי לא לקריטריון הביטחוני מכוונות העותרות, שהרי ברור וידוע שכל היתר כניסה לישראל מותנה בבדיקה ביטחונית פרטנית. אלא שברוב הבקשות המכשול כלל איננו בטחוני, כי אם "קריטריוני" ואת טבעו וטיבו של זה מבקשות העותרות לגלות.

12. על כן, חזרו העותרות וניסו לברר מהם הקריטריונים והנהלים המנחים את המשיב 1 באשר לנסיבות התרת יציאתם של אנשים מעזה בהקשרים שונים, אולם ניסיונותיהן עלו בתוהו. למשל, בקשתה של העותרת 1 לברר מהם הקריטריונים להסדרת יציאתם של תושבים פלסטינים מעזה לצורך השתתפות בכנסים, בהשתלמויות ובפגישות עבודה, אשר נשלחה ביום 21.4.2010, לא נענתה מעולם, אף שנשלחו תזכורות בעניין. גם בקשה ששלחה העותרת 1 ביוני 2010 לברור הקריטריונים להסדרת יציאת פלסטינים לצורך ראיונות ויזה לא זכתה לתשובה מאת המשיבים.

העתקי בקשת ותזכורת העותרת 1 בדבר ברור הקריטריונים להסדרת יציאתם של תושבים פלסטינים מעזה לצורך השתתפות בכנסים, בהשתלמויות ובפגישות עבודה מצ"ב ומסומנים נספח ע/2.

העתקי בקשת ותזכורת העותרת 1 בדבר ברור הקריטריונים להסדרת יציאת פלסטינים לצורך ראיונות ויזה מצ"ב ומסומנים נספח ע/3.

13. נוכח מדיניותם העמומה של המשיבים וכיוון שבקשותיהן למידע לא נענות, נאלצות העותרות, כמו גם תושבי השטחים אותן הן מייצגות, ללמוד על שיקוליהם של המשיבים בדרך של ניסוי וטעייה.

14. נוסח הסירוב הגנרי – "הבקשה סורבה משום שאינה עומדת בקריטריונים, כפי שנקבעים מעת לעת, בהתאם למצב המדיני-ביטחוני" – אינו מספק הנמקה ואינו מגלה דבר על השיקולים שביסוד ההחלטה.

דוגמאות לסירובי מת"ק עזה לבקשות פלסטינים ליציאה מרצועת עזה על רקע אי עמידתן בקריטריונים מצ"ב ומסומנות נספח ע/4.

15. לכן, לא נותר לעותרות אלא להסיק מתוך האישורים והסירובים שמתקבלים בכל מקרה, אילו מקרים חוסים, אליבא דמשיבים, תחת הכותרת "מקרים הומניטאריים חריגים". וכיוון שהקריטריונים משתנים מעת לעת, כפי שמעידים המשיבים עצמם, הרי שמסקנותיהן של העותרות, ככל שהן אכן קולעות למדיניות המשיבים, נכונות לכל היותר לזמן מה, שאורכו אינו ידוע. ואם הדברים נשמעים מפותלים, אין זה אלא משום שכך גזרו המשיבים.

16. ואם לא די בכך שהעותרות צריכות לנחש את מדיניות המשיבים על פי איתותים, הרי שלא אחת נתקלות הן באותות סותרים ומטעים, שכן בקשות דומות זוכות לתשובות שונות, אף שעל פניהן אין חושפות כל שוני רלוונטי.

כך, למשל, בקשת העותרת 1 בשמו של מר _____ עקל, מתחילת יוני 2010, לבקר ביחד עם משפחתו את אחותו הערירית, גב' _____ עקל, הסובלת ממגוון מחלות, בהן מחלת פרקים, אוסטאופורוזיס ויתר לחץ דם, במזרח ירושלים, אושרה; בעוד פניית גישה מיום 1.8.2010 בשם מר _____ נגיאר, שביקש לבקר את אחותו הערירית, אשר היתה עתידה לעבור ניתוח כריתת רחם בבית חולים סורוקה שבבאר שבע, סורבה, אף שלא הועלתה כל טענה ביטחונית בעניינו.

בדומה, בקשותיו של מר _____ אבו-חמאד, בימים 31.12.2009 ו-17.5.2010, להגיע לגדה המערבית על מנת שיוכל לחתן את שתי בנותיו, _____ ו- _____ אבו-חמאד, בהתאמה, אושרו;

בעוד בקשתו של מר _____ שקפה, מיום 27.4.2010, לבקר בגדה המערבית על מנת לפגוש בפעם הראשונה את בנו הטרי, סורבה מבלי שנטענה כנגדו טענה ביטחונית.

בהקשר אחר, בקשתה של גב' _____ בארוד, מיום 18.3.2010, לצאת לראיון לקבלת ויזת הגירה שהתקיים בקונסוליה האמריקאית שבמזרח ירושלים, אושרה; בעוד בקשתם של בני משפחת שעאר, מיום 29.4.2010, לצאת לראיון לקבלת ויזת הגירה, שאף הוא צפוי היה להתקיים במזרח ירושלים, סורבה.

17. דוגמאות אלו ורבות כמותן מעלות את התהייה: מה מבחין בין בקשה אחת למשנתה? כיוון שהסירובים אינם מנומקים באופן קונקרטי, קשה להבין מהן אמות המידה המכוונות את המשיבים ומהי הסיבה לשוני בהכרעתם בבקשה אחת לעומת חברתה.

18. הצצה לסוגי השיקולים המנחים את גורמי המת"ק בהכרעותיהם קיבלו העותרות במקרים מסוימים רק באמצעות פנייה לערכאות. בתגובתם לעתירות פרטניות כאלה ואחרות, הואילו המשיבים להרחיב את תשובתם הסטנדרטית בדבר אי העמידה בקריטריונים "כפי שנקבעים מעת לעת", ולפרט באיזה אופן העותרים "אינם עומדים בקריטריונים". כך למשל במקרה של חולה, גב' אלחזין, שבתחילה נדחתה בקשתה בנימוק ש"אינה עומדת בקריטריונים", ואילו בהמשך, במסגרת עתירה שהגישה רל"א בעניינה, ניאותו המשיבים לפרט, ומסרו כי הבקשה נדחתה מאחר שהטיפול הרפואי שלשמו הופנתה אל מחוץ לרצועת עזה נחשב על ידיהם לכזה שאינו "דחוף, חיוני, או מציל חיים".

העתק תשובת המת"ק הראשונית בעניינה של גב' אלחזין מיום 25.7.2010 מצורף ומסומן נספח ע/5.

העתק תגובת המשיבים לעתירה בעניינה של גב' אלחזין מיום 5.10.2010 מצורף ומסומן נספח ע/6 (ראו סעיף 7).

19. מדי פעם בפעם מזהות העותרות מגמות של שינוי במדיניות המשיבים ופועלות – שוב בדרך של ניסוי וטעייה – לבדוק אם אכן בשינוי מגמה מדובר או שמא במקרה מבודד. לעולם אין המשיבים מיידעים את העותרות, לא כל שכן את כלל תושבי השטחים, באופן רשמי באשר לשינויי מדיניות.

20. המדיניות העמומה ביחס ליציאת אנשים מרצועת עזה וסירובן המתמשך של הרשויות להבהיר מדיניות זו, מקשים על העותרות עד מאוד את הטיפול בפונים אליהן. שהרי אם אינן יודעות על פי אלו קריטריונים בקשה נבחנת, אין באפשרותן לספק ייעוץ משפטי ברור ומהימן, ואין בידיהן די כלים לבחון את סבירותן של החלטות המשיבים. ממילא, מקשה המדיניות גם על תושבי השטחים עצמם, אשר אינם מקבלים מידע הולם באשר להליכים הנוגעים אליהם, ובכך נפגעת יכולתם למצות את זכויותיהם. על כך יורחב עוד בפרק המשפטי.

הבקשה לפי חוק חופש המידע ומיצוי הליכים

21. כיוון שבקשותיהן החוזרות והנשנות של העותרות לגילוי הקריטריונים והנהלים הנוגעים ליציאת פלסטינים דרך מעבר "ארז" לא זכו למענה, פנו העותרות במשותף למשיב 2 בבקשה לפי חוק חופש המידע ביום 21.10.2010 (נספח ע/1). לבקשה צרפו העותרות, עם הגשתה, קבלה על תשלום אגרה, כנדרש על פי החוק. הבקשה נשלחה באמצעות הפקס וקבלתה אושרה טלפונית על ידי חייל בשם מקס מלשכת המשיב 2.

22. העותרות ביקשו מהמשיבים להעביר לידיהן מסמכים המפרטים קריטריונים, הנחיות ונהלים ביחס לציאת פלסטינים מרצועת עזה דרך מעבר "ארז". העותרות ביקשו כל מסמך אשר מנחה את הגורמים המנהליים המוסמכים כיצד לבחון את בקשותיהם של פלסטינים לצאת מרצועת עזה לתקופות קצובות לצרכים שונים, ובפרט במקרים בהם מטרת הביקור היא אחת מהבאות:

א. קבלת טיפול רפואי;

ב. ביקורי חולים;

ג. ביקורי משפחות;

ד. ראיונות ויזה;

ה. לימודים באוניברסיטאות בגדה המערבית;

ו. השתלמויות, כנסים ופגישות עבודה.

23. לצורך השוואה ביקשו העותרות את כל הנהלים, ההנחיות והקריטריונים הרלוונטיים לבקשה ושעמדו בתוקף משנת 2005 ועד היום.

24. עוד ביקשו העותרות לדעת, לגבי כל מסמך שיועבר, מתי גובש, על ידי מי, מתי נכנס לתוקף והיכן פורסם, אם פורסם.

25. העותרות הדגישו, כי ככל שהקריטריונים ישתנו ויתעדכנו בעתיד, בהתאם לצרכים הביטחוניים או להסדרים מדיניים, על המשיבים לפרסם את השינויים כנדרש על פי החוק.

26. לאחר ששלושים יום חלפו ללא מענה, חזרו העותרות ופנו בתזכורת למשיב 2. במכתבן מיום 25.11.2010 הדגישו העותרות כי על פי החוק, על המשיב 2 להחליט בבקשה תוך שלושים יום וציינו, כי אם לא ישיב עד ליום 9.12.2010, ייאלצו לפנות לערכאות.

העתק מכתב התזכורת מטעם העותרות מיום 25.11.2010 מצ"ב ומסומן נספח ע/7.

27. שלושה ימים לאחר שנשלח מכתב התזכורת התקיימה שיחה טלפונית בין נציגי העותרת 1 לבין משרדו של המשיב 2, ממנה עלה כי אף שחלפו למעלה משלושים הימים המוגדרים בחוק למתן מענה, המשיב 2 טרם התחיל לטפל בבקשה, וכי למעשה הבקשה "אבדה" ופקודיו של המשיב 2 כלל אינם מצליחים לאתרה.

28. לאור זאת שיגרה הח"מ ביום 30.11.2010 מכתב נוסף ושלישי במספר למשיב 2 בשם העותרות, ובו ביקשה כי יערוך בירור כיצד קרה שבקשה שהוגשה על פי חוק ושקבלתה אושרה טלפונית, הלכה לאיבוד במשרדו, וכי יודא שהתנהלות מעין זו, שיש בה נימה של זלזול בחוק ובפונים כאחד, לא תישנה.

29. לפני משורת הדין ומתוך ניסיון להימנע מפנייה לערכאות, צרפה הח"מ למכתבה את בקשת המידע המקורית שנשלחה למשיב 2 וביקשה ממנו להשיב לה עד ליום 14.12.2010.

העתק מכתבן של העותרות למשיב 2 מיום 30.11.2010 מצ"ב ומסומן נספח ע/8.

30. למעלה מחודש וחצי חלף מאז נשלחה פנייתן החוזרת של העותרות ומצד המשיבים הגה לא נשמע. לעותרות לא נותרה אם כן כל ברירה אלא לפנות לבית המשפט הנכבד בבקשה שיוורה למשיבים להשיב לבקשתן ולמסור לידיהן את המידע כנדרש.

הטיעון המשפטי

המסגרת הנורמטיבית: זכות הציבור לדעת ולקבל מידע מרשות ציבורית

31. עיקרון גילוי המידע הוא כלי לעיצוב התנהגות ראויה של הרשות הציבורית. הוא מאפשר ביקורת ציבורית, מגביר את אמון הציבור ברשויות השלטוניות ומחזק את מבנה המשטר והממשל. נגישות רבה יותר למידע תסייע לקידום של ערכים חברתיים כגון שוויון, שלטון החוק וכיבוד זכויות האדם. כל אלה נועדו להבטיח את שקיפות השלטון, שהיא מסימניה המובהקים של חברה דמוקרטית.

32. בית המשפט העליון כבר עמד על החשיבות בחשיפת מידע לציבור, ועל עיקרון הגילוי של המידע המצוי אצל רשויות הציבור:

"זכותו של הציבור לחופש גישה למידע המוחזק בידי רשויות הציבור, באה לקדם את תרבות השלטון. 'קבלת מידע על-אודות דרכיו ואורחותיו של השלטון חיוני הוא ליכולתו של הציבור לפקח על פעילותן של רשויות השלטון; וידעתן של רשויות השלטון כי חשופות הן לביקורת תביא מצידה ליתר סדר ומשטר, ותרתיע אותן מעשיית מעשים החורגים מן המותר והראוי... חופש המידע מבטיח את שקיפות פעולתו של השלטון ואת העמדתו 'באור השמש'. מכאן הגישה, כי חופש המידע הוא תנאי הכרחי לקיום ביקורת על השלטון, כמו-גם לאמון הציבור בשלטון..."

(עע"מ 6013/04 מדינת ישראל-משרד התחבורה נ' חברת החדשות הישראלית בע"מ (תק-על 2006(1), 14).

33. השופטת א' חיות הוסיפה בעניין בעע"מ 9135/03 המועצה להשכלה גבוהה נ' עיתון הארץ תק-על 2006(1), 697 (להלן: פרשת המועצה להשכלה גבוהה):

"בבג"ץ 1601/90 שליט נ' פרס, פ"ד מד (3) 353, 361, הדגיש בית משפט זה את חשיבותו של עקרון חופש המידע מהיבט נוסף והוא הפיקוח על תקינות פעולותיה של הרשות הציבורית, באומרו: 'העין הציבורית היא לא רק ביטוי לזכות לדעת, אלא גם בבואה לזכות לפקח'. אכן, שקיפות פעולותיהן של רשויות השלטון מאפשרת לאזרחים להתחקות אחר פעולות אלה ואחר השיקולים שעמדו בבסיסן ולבקורן, ככל שהדבר דרוש, והיא תורמת תרומה מכרעת ל'היגיינה הציבורית' ולשיפור איכותה של פעולת הרשות ביודעה כי פעולותיה ותהליך קבלת החלטותיה חשופים ושקופים לעין הציבור."

34. עם חקיקת חוק חופש המידע, עוגנה הזכות לקבלת מידע בחוק מפורש. סעיף 1 לחוק חופש המידע קובע, כי לכל אזרח ישראלי או תושב הזכות לקבל מידע מרשות ציבורית בהתאם להוראות החוק.

35. חוק חופש המידע הוא אחד האמצעים להבטחת זרימתו של מידע מהשלטון לאזרח, יסוד הכרחי לקיומה של הדמוקרטיה, וכן לקיומה של ביקורת אמיתית על זרועות השלטון.

36. תכליתו של חוק חופש המידע לקיים ולקדם את הדמוקרטיה בישראל ולהגביר את הפיקוח והבקרה על הרשות הציבורית:

"מהי אפוא, תכליתו של חוק חופש המידע? נראה לי, כי תכליתו הינה ליתן מידע לפרט על-מנת לקיים ולקדם את הדמוקרטיה ובגדריה מתן מידע לציבור שיאפשר בחירה מושכלת, אשר תקדם את האמת, תאפשר הגשמה עצמית של הפרט, ותביא לפיקוח ובקרה על הרשות הציבורית. תכלית החוק היא להגן על חופש הביטוי, מתוך הכרה, כי המידע שבידי הרשות הציבורית מוחזק על-ידה כנאמן הציבור כולו."

(א' ברק "חופש המידע ובית המשפט" קריית המשפט ג' (תשס"ג) 95).

37. בדברי ההסבר להצעת החוק אף נאמר כי החוק יקדם גם ערכים חברתיים נוספים, כגון שוויון, שלטון החוק וכיבוד זכויות אדם (ראו הצעת חוק חופש המידע, התשנ"ז - 1997, ה"ח התשנ"ז, עמ' 397).

38. הנה כי כן, חוק חופש המידע הוא אחד האמצעים להבטחת זרימתו של מידע שהינו חיוני לקיומה ולהבטחתה של דמוקרטיה, וכן לקיומה של ביקורת אמיתית על זרועות השלטון. הזכות לקבלת מידע מרשויות ציבוריות היא אחת מזכויות היסוד במשטר הדמוקרטי. היא תנאי בסיסי להגשמתו של חופש הביטוי ולמימוש זכויותיו של אדם בכל תחומי החיים.

39. זאת ועוד, מעבר לחובתם של המשיבים להשיב לפניות העותרות אליהן בהתאם לחוק חופש המידע, הרי שעל המשיבים ממילא מוטלת חובה לפרסם באופן שקוף ומלא את הקריטריונים על פיהם הם פועלים. כפי שנפסק לא פעם אחת:

תנאי מוקדם והכרחי לקביעתן ולהחלתן של הנחיות פנימיות הוא בהבאתן של אותן הנחיות לידיעת המעוניינים, בין בפירסומן לרבים בין אחרת.

מדברים אנו, כמובן, בהנחיות שיש בהן כדי לאצול על זכות הפרט [...]

הסתרת ההנחיות מהאזרח, לבד מכך שהיא נוגדת מושכלות ראשונים במשטר דימוקרטי - ומוסיפה היא ומאפשרת שרירות בעשיה - אין בה לא סבירות ולא הגיון...

(בג"ץ 5537/91 אפרתי נ' אוסטפלד, פ"ד מו(3) 501, 513-515 (1992))

40. ויפים לענייננו דברי בית המשפט בפרשת סטמקה:

תוך כדי ההליכים לפנינו, הוסיף משרד הפנים והעמידנו על-כי מדיניות משרד הפנים אינה קשוחה עד-בלי-די. למדיניות הכללית יש אף חריגים, וחריגים אלה עניינם בנסיבות האישיות של בני-הזוג. וכך, במקום בו מתעצם הגורם ההומניטארי, יכול שיסוד זה יגבר על המדיניות הכללית. על חריגים אלה שמענו בטיעוניה של באת-כוח משרד הפנים, אך בעינינו לא ראינו הנחיה כתובה וברורה בעניינם [...]

נוסיף ונציין כי לא ידענו מנין באו קריטריונים אלה, ובאת-כוח המשיבים אף לא החכימה אותנו בכך. כך, למשל, לא מצאנו כי בראש הקריטריונים מצויין יום נתינתם, וכן לא ידענו מי נתנם ומה ערכם הנורמטיבי.

יתר-על-כן: אך מוזר היה הדבר בעינינו, שקריטריונים אלה - והם ממהות הדברים - לא הובאו כלל לידיעתנו אלא לאחר שנסתיימו ההליכים כולם.

ומשהובאו לידיעתנו, לא הצביעו המשיבים לפנינו לא על מועד פירסומם ולא על מקום פירסומם, ואף לא טענו לפנינו כי הקריטריונים פורסמו ברבים. אם אמנם כך, מה ערכם של קריטריונים - נזכור כי מדברים אנו עתה בחריגים - שהיחיד אינו יודע על קיומם? **למותר לומר, כי קריטריונים השוכנים במגירת הפקיד ואינם רואים אור-יום, מזמנינם שרירות בעשייה ומישקלם אינו אלא כמישקלה של נוצה מרוטה.**

(בג"ץ 3648/97 סטמקה נ' שר הפנים, פ"ד נג(2), 728, סעיף 46 לפסק דינו של כבי השופט חשין).

החובה להתייחס לבקשה למידע

17. סעיף 7 לחוק חופש המידע קובע את נוהל הגשת בקשות המידע והטיפול בהן :

"(א) בקשה לקבלת מידע תוגש בכתב לממונה או למי שהוסמך לכך על ידו ;
אין המבקש חייב לציין את הטעם לבקשתו.

(ב) הרשות הציבורית תודיע למבקש המידע ללא שיהוי, ולא יאוחר מ-30 ימים מקבלת הבקשה, על החלטתה בבקשתו ; ראש הרשות הציבורית, או מי שהוא הסמיך לכך, רשאי להאריך את התקופה האמורה, במקרה הצורך, ב-30 ימים נוספים, ובלבד שהודיע על כך למבקש בכתב, ונימק את הצורך בהארכת התקופה.

...

(ו) החליטה הרשות הציבורית לדחות את בקשת המבקש, כולה או חלקה, תשלח למבקש הודעה בכתב שתפרט את נימוקי ההחלטה, ותיידע את המבקש על זכותו לעתור נגד ההחלטה לפי הוראות סעיף 17."

18. עיינו ראות, כי על הרשות הציבורית לפעול על פי סעיפי החוק ולהשיב ללא שיהוי ולא יאוחר

מ-30 יום מיום קבלת הבקשה, למבקש המידע על החלטת הרשות. הארכת התקופה מעבר ל-30 יום, כמו גם החלטה בדבר דחיית הבקשה, צריכות להיות מנומקות.

19. יודגש, כי על עובד הציבור להשתמש בסמכות שניתנה לו על פי דין מכוח המשפט המנהלי. עליו לקבל החלטה ולהשיב בכתב למבקש, כפי שנקבע אף בחוק לתיקון סדרי המנהל (החלטות והנמקות), תשי"ט-1958.

20. החובה לפעול במהירות וביעילות נובעת גם מחובות ההגיונות, הנאמנות והסבירות של הרשות המנהלית שהינה "מן המושכלות הראשונים של מינהל תקין" (יצחק זמיר, הסמכות המינהלית - כרך ב' 717 (1996), מצוטט בבג"ץ 5931/04 חגי מזורסקי נ' מדינת ישראל, פ"ד נט(3) 769.

21. אם כך, חובתם של המשיבים, על פי חוק, הינה להשיב לבקשת המידע במהרה ולפרט את הנימוקים לתשובתם. התעלמות המשיבים מבקשותיהן החוזרות של העותרות, לא רק שפוגעת בזכויות העותרות ועומדת בסתירה לחובות המשיבים, אלא שגם מאיימת על מטרותיו של חוק חופש המידע בכללותו.

"יש להדגיש כי חשיבות עליונה להצלחת חוק חופש המידע טמונה בהפעלת הפשוטה והיעילה. בקשה לקבלת מידע צריכה להיענות במהירות, ביעילות, בזול וברוב מוחלט של המקרים (שאינם נכנסים לגדרם של הסייגים למסירת מידע על פי החוק), ללא כל עיכוב מיותר המחייב התנצחות עם הרשות ופנייה לערכאות. כל הערמה של קשיים על מימוש הזכות לקבלת מידע פוגעת במטרה הדמוקרטית של הזכות."

(הלל סומר, חוק חופש המידע: הדין והמציאות, המשפט ח', תשס"ג)

22. התעלמות מבקשות חופש מידע על-ידי הרשויות סופה לייאש את מבקש המידע ולאין את חוק חופש המידע, על תכליותיו החשובות. מסיבות אלו ועוד רבות אחרות, התעלמות מבקשות חופש מידע הינה מקוממת ויש לשים לה קץ.

23. ספציפית בעניין שלפנינו, הרי שלעותרות עניין מקצועי אמיתי ודחוף במידע המבוקש. ההתעלמות מבקשתן מייצרת עיכובים מיותרים וכעת גם עלויות כספיות, שניתן היה לחסוך אילו היתה הרשות מקיימת את חובותיה על-פי חוק.

עניינן של העותרות ושל הציבור במידע המבוקש

34. למעלה מן הצורך ואף על פי שבהתאם להוראות סעיף 7(א) אין מבקש המידע חייב לנמק את בקשת המידע או להציג את הטעם שבבקשתו, הציגו העותרות בקצרה בחלק העובדתי את הטעם שבקבלת המידע שנתבקש מהמשיבים ואין צורך לחזור על הדברים.

35. ברי, כי גילויים של הקריטריונים, הנהלים וההנחיות על פיהם פועלים המשיבים בבוחנם בקשות ליציאת פלסטינים מרצועת עזה דרך מעבר "ארז" ישרת באופן ישיר את האוכלוסייה הנתונה להחלטות הגורמים המנהליים, את הארגונים המייצגים אותם ואת הציבור בכללותו. לא למותר לציין, כי הדבר ישרת גם את הגורמים המנהליים עצמם, בשל ייעול וקיצור תהליכי העבודה מולם.

36. הצורך בגילוי הקריטריונים התחדד בעת האחרונה, על רקע מה שנראה כהקשחה במדיניות ביחס למתן היתרי יציאה מעזה, בפרט כלפי חולים ומלוויהם. העותרת 3 מדווחת על עלייה משמעותית בסירובים על רקע "אי עמידה בקריטריונים", לעומת סירובים על רקע ביטחוני, לבקשות ליציאת חולים ומלוויהם בתקופה האחרונה.

37. כאמור, כיוון שההנחיות אינן מפורסמות, גם שינויים בהן אינם מוצאים ביטוי גלוי, ואין לעותרות אלא להסיק מהתנהלות הגורמים מולם הן פועלות באופן שוטף. דבר זה אינו תקין. מדיניות הקובעת את קיומו והיקפו של חופש תנועה עבור מיליון וחצי בני אדם חייבת להיות ברורה ושקופה, ולא לעלות מרמיזות ומניחושים.

38. על המשיבים, כרשויות ציבוריות, מוטלת החובה לגלות את המידע, אלא אם הוא נכנס בגדר עילות הדחייה המנויות בחוק (סעיפים 8 ו-9). בענייננו, עילות אלו אינן מתקיימות, לפחות על פניו, ואף המשיבים לא טענו לתחולתן, שהרי מעולם לא השיבו לבקשת המידע של העותרות. משלא הוצג כל טעם המצדיק את אי-מסירת המידע, חייבת הרשות במסירתו ללא שיהוי.

39. אף אילו נטען טעם כלשהו להימנעות ממסירת המידע, וכאמור לא נטען עד עצם היום הזה, הרי שהעניין הציבורי בגילוי המידע המבוקש מצדיק את מסירתו. העותרות שומרות על זכותן להרחיב בסוגייה זו, ככל שהמשיבים יעלו טענה בדבר צידוק חוקי להימנעות ממסירת המידע.

לאור כל האמור, מתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את המשיבים להשיב לבקשת העותרות ולמסור לידיהן את המידע המבוקש במלואו. כמו כן, מתבקש בית המשפט הנכבד להשית על המשיבים את הוצאות העותרות, לרבות שכ"ט עו"ד.

עתירה זו מוגשת ללא תצהיר, שכן העובדות שבעתירה הן בידעתה האישית של החתומה מטה.